

Un tomb pel parc

E.B.M. Vallparadís

Un tomb pèl parc

Per l'equip d'educadorxs de l'escola brèssol
municipal Vallparadís

Edita: Ajuntament de Terrassa. Patronat Municipal d'Educació

Coordinació: Escoles Bressol Municipals

Redacció: Escola Bressol Municipal Vallparadís

Gener 2008

D.L.: B-53847-2007

Índex

	Pàgina.
Pròleg	5
Introducció	7
Torrent de les Bruixes	8
Font del Rossinyol	9
El Castell	10
Blanca de Centelles	12
El Pont	14
El Trençt	16
L'Espantaocells	18
El Mas	19
Casa Germain	21
Bibliografia	22
Agraïments	23
Recull de fotos de la Casa Germain	24
El perquè del nom de la nostra escola	25

PRÒLEG

Aquest llibre neix quan l'equip d'educadors de l'escola brçssol comença a buscar noms per a les aules.

En un principi volíem noms d'animals, flors, fonts, elements relacionats amb l'entorn de l'escola. En començar la recerca vam descobrir que el torrent té un bagatge històric que acompanya la bellesa d'aquest i que ens ha permès descobrir part de la història de la nostra ciutat.

Vam deixar de costat els elements naturals per donar pas als elements històrics, en part desconeguts per a nosaltres i en començar a indagar sobre les arrels ens vam anar engrèscant fins a decidir els noms definitius de les aules. Aquesta decisió no va ser fàcil, ja que, van sorgir molts noms apropiats per a la nostra fita, però ens vam decantar pels elements més relacionats amb els infants.

Al mateix temps vam trobar interessant deixar un petit recull amb una breu explicació d'alguns elements del parc que donen nom a les nostres aules i als espais comuns de l'escola.

EQUIP PEDAGÒGIC

Yolanda Menchero Morales

Alicia Merino Moreno

Carolina Morales Muñoz

Raquel Portero Pachón

Carme Puig i Codina

Àngels Puig Mollet

Marta Solanilla Roselló

Montserrat Suàrez Romera

Antonia Vargas Nieto

INTRODUCCIÓ

El torrent rep el nom de Vallparadís, ja que és molt ric amb aigua i les terres són molt fèrtils pel conreu: arbustos, algun arbre i algun cep. Al fons del torrent, un cabal d'aigua permanent dona pas al naixement de diverses fonts naturals (algunes de les quals avui en dia encara ragen, com per exemple, la font del rossinyol) amb arbres de ribera, horts amb espantaoceells, algun camp de lli... Tots aquests elements conformaven el paisatge del torrent en l'època medieval.

Aquest entorn ha anat variant al llarg dels anys per la mà de l'home, que li ha anat donant diferents noms, entre ells el Torrent de les Bruixes.

Berenguer Sanlà va rebre de les mans del Comte de Barcelona unes terres amb la condició que hi construís una fortificació. Fou en aquell moment quan va aparèixer el Castell de Vallparadís, que al llarg del temps va adquirir Blanes de Centelles, última herència del llinatge dels Terrassa. Posteriorment la necessitat de comunicar la vila de Terrassa amb el poble de Sant Pere, obligà a la construcció del pont.

No fa gaire temps es va voler recuperar aquest espai verd com a pulmó de la ciutat donant pas a l'actual configuració del parc: amb zones de joc, zones de lleure, zones de pícnic... i un petit homenatge a la màquina de vapor amb un circuit de trenet.

EL TORRENT DE LES BRUIXES

El parc de Vallparadís té forma de Y (i grega); cada tram està definit per un nom identificatiu per facilitar-ne l'orientació. El braç dret rep el nom de Torrent Monjer (antic torrent de Sta. Maria) i el braç esquerre rep el nom de Torrent de les Bruixes (antic torrent de St. Pere).

Se li va posar aquest nom en la remodelació del parc el 1999, agafant el nom del pla de les bruixes situat a l'actual plaça de l'aigua. Les aules de la nostra escola estan orientades amb vistes al Torrent de les Bruixes.

El torrent de Vallparadís és l'antic llit de la Riera de les Arçnes i té el naixement a la Serra de Can Candi.

En els seus orígens era una terra molt fèrtil gràcies a l'abundant xarxa fluvial. Aquesta permetia l'assentament humà utilitzant la terra per a conreu i pastura, aprofitant tots els recursos que n'obtenien. L'evolució històrica va portar a aquestes terres a patir diferents transformacions fins a arribar al dia d'avui.

Gràcies a la recuperació d'aquest espai, Terrassa disposa d'una gran zona de lleure, tot gaudint de la natura.

Encara trobem fonts que ragen de manera natural, se senten brollar al llarg del parc i corrent l'aigua de nord a sud a través dels canals.

En el parc trobem moltes espècies vegetals i animals.

Destaquen els plàtans i pollaneres centenaris, i varietat d'ocells sedentaris i migratoris que fan d'aquest un entorn immillorable.

Foto actual del Torrent de les Bruixes

FONT DEL ROSSINYOL

Un dels elements més característics del Parc de Vallparadís és l'aigua. Les fonts formen part d'aquest paisatge i dins del parc en trobem moltes. Algunes d'elles, avui en dia, encara ragen i d'altres, en canvi, només les coneixem a través de documents escrits.

La font del rossinyol es troba en un dels braços del parc (el torrent Monner) al costat de la font del Tintorer, també molt coneguda. En aquest mateix tram del parc trobem també la font de Sta. Maria.

Hem escollit la font del rossinyol perquè encara raja durant tot l'any i això ens permet visitar-la al llarg de tot el curs.

Foto actual de la Font del Rossinyol

EL CASTELL DE VALLPARADÍS

L'any 1110 Ramon Berenguer cedí unes terres a Berenguer Sanlà amb la condició de construir-hi una fortificació. Els fills de Berenguer Sanlà van adoptar el nom de Terrassa com a cognom, que va desaparèixer amb Saurina de Terrassa.

El petit castell de Vallparadís està situat al marge esquerre del torrent. Blanca de Centelles, com anteriorment hem explicat, fou la castlana del castell en els últims temps.

La construcció del castell en els seus principis va ser un recinte emmurallat amb torres a les cantonades de planta quadrada.

En aquella època hi vivien el senyor del castell i la seva família amb un grup de servents. La vida familiar es concentrava a l'interior de la torre la qual estava dividida en quatre plantes: el celler a la planta baixa, el foc i el menjador al primer pis, el dormitori al segon, i el graner al pis superior. Habitualment hi havia unes dependències fora de la torre dins de la fortalesa, l'estable per als animals i altres dependències d'ús agrícola.

L'any 1344, Blanca de Centelles cedí els seus dominis de Vallparadís a l'ordre religiós de la cartoixa. Es van fer diverses reformes per adaptar l'edifici a les necessitats dels monjos.

Foto actual del Castell-Cartoixa

El castell esdevingué un monestir amb les dependències que li eren pròpies: església, sala capitular, claustre, cel·les..., la capella era la gran sala de planta rectangular, actualment anomenada Tingllet. L'actual sala d'arqueologia podia ser la sala capitular de la comunitat. El claustre era el centre de l'edifici i al seu voltant se situaven les cel·les i altres dependències.

La capella de Sant Jaume de Vallparadís, a l'exterior del castell, es va construir durant el s.XIII i s'enderrocà a principis del segle XX.

Pel segle XIV, a la plana, el bosc d'alzina disminueix i augmenten els conreus de cereals i oliveres al mateix temps que apareix la vinya com a cultiu extensiu.

Al fons del torrent, a part dels arbres de ribera, augmenten els horts i desapareix el cultiu de lli.

El cabal d'aigua gairebé continuat s'aprofita per als molins, sobretot fariners.

La comunitat dels cartoixans està formada pels pares, els germans i els familiars. Els pares practiquen la vida religiosa, mentre els germans i els familiars s'ocupen de les feines agrícoles i ramaderes del terme de la cartoixa.

Durant el segle XV els cartoixans abandonaren el castell i es traslladaren a l'actual cartoixa de Montalegre a Tiana.

En aquest mateix segle el castell fa les funcions de casa de pagès. Una quadra és un territori amb jurisdicció pròpia. En el segle XVIII el territori de la quadra queda dividit en quinze parcel·les. Alguns dels propietaris més destacats són els Palat, els Bru i els Sentmenat.

El 1852 els Sentmenat venen el castell i les seves terres a la família Maurí, fabricants locals i també importants propietaris rústics.

L'any 1944 fou declarat monument històric i al cap de tres anys els Maurí el van cedir a la ciutat. Poc després es van iniciar les obres de restauració i reconstrucció amb la intenció d'ubicar-hi el museu de la ciutat. El 1956 s'inaugurà el Museo Municipal de Art.

L'entorn del castell canvia a mesura que la ciutat creix: fàbriques, l'escola industrial, i dues residències senyoriales, la Torre Soteres i la casa Baumann que formen el nou paisatge.

Actualment és el Museu d'història de Terrassa amb una exposició permanent sobre la nostra ciutat i una sala amb exposicions itinerants.

La història del castell i el paisatge de Vallparadís conflueixen donant pas a un entorn únic a la ciutat de Terrassa.

Foto del 1898

BLANCA DE CENTELLES

Del matrimoni de Bernat de Centelles i Saurina de Terrassa nasqueren dos fills barons Bernardí i Gilbert, i una filla: Blanca.

La relació dels pares va arribar a ser tan insostenible que el bisbe de Barcelona va anul·lar el matrimoni, fet inusual en aquella època. La custòdia dels fills barons va ser del pare, i la mare es quedà amb la seva única filla.

Després de molts tràmits, el notari Jaume Malvino retornà a Saurina les seves propietats anteriorment administrades pel seu marit.

Aquest fet marcava el caràcter de la Blanca.

Dona molt activa i obstinada va aconseguir administrar tota l'herència de la família de la seva mare, els Terrassa, arribant a ser Castlana del castell de Vallparadís, una activitat impròpia de dones en aquells temps. La seva ambició la portaria a apel·lar davant del rei Jaume II per aconseguir la legítima castlana del castell palau de Terrassa, anteriorment administrada pel seu pare i el seu germà. Va ser en aquell moment quan Blanca fa construir el Mas de la Castlania, en el qual destaquen tres pedres esculpides; en una d'elles, hi trobem una figura femenina que té en una mà un jou i a l'altra un calderó, representació de la família Calders; sens dubte aquella dama és Blanca de Centelles, senyora de Calders.

Un fet important de la seva vida va ser el viatge que va fer per Europa com a primera dama d'honor de la infanta Elisabet, filla del rei Jaume II, per celebrar les seves esposalles amb el duc Frederic d'Àustria. En aquell viatge va poder contemplar el que era el preludi d'una transició en l'art arquitectònic: el pas del romànic al gòtic.

La mort acompanyà a Blanca al llarg de la seva vida: la seva mare, el seu primer marit i el seu únic fill, nascut en segones núpcies amb Guillem de Calders. L'any 1330 continuà sent un any de grans pèrdues per a ella. La mort d'Elisabet d'Aragó i del seu segon marit, Guillem de Calders, l'afecten tant que decideix retirar-se de la vida social i dona el castell a l'ordre dels cartoixans.

El seu caràcter fort, altiu i obstinat van fer d'ella una dona avançada en el seu temps, sent un personatge destacat en la història de la nostra ciutat.

Representació de la Blanca de Centelles

EL PONT

El pont neix de la necessitat que tenien els habitants de la vila de Terrassa per poder assistir a les cerimònies religioses que es celebraven a les esglésies romàniques de Sant Pere.

L'aïllament de les esglésies de Sant Pere era degut al mal camí per arribar-hi ja que comportava pujar i baixar el torrent de Vallparadís cada vegada que la gent del poble hi volia accedir.

L'any 1543, quan els vilatans de Terrassa es van proposar la construcció de l'església parroquial dins de la població, va ser quan els Santperenyes els van oferir de fer el pont, fet que ells van acceptar sense deixar de tirar endavant el projecte de la nova església parroquial.

L'any 1558 es va acordar la construcció del pont però no seria fins l'any 1579 que es va començar a construir, sota la direcció del mestre de cases Pere Pomers. Van tenir moltes dificultats per alçar-lo. Per la seva construcció es van enderrocar les capelles de Santa Eulàlia i de Sant Sadurní per tal d'aprofitar les pedres per la construcció del nou pont. Les obres van finalitzar l'any 1625 i per fi van quedar units el municipi de Terrassa i l'antic poble de Sant Pere. Una de les característiques del Pont és que cap dels seus tres arcs són iguals.

Aquest Pont va facilitar el pas dels habitants de Terrassa per anar cap als camins de Matadepera i de Castellar, i per als santperenyes va significar poder baixar més fàcilment als tallers i a les fàbriques de la vila de Terrassa.

La vida del pont va perillar, el volien enderrocar, però la sensibilitat dels terrassenes cap al seu patrimoni històric artístic feu que esdevingués un element integrat del projecte del parc urbà de Vallparadís.

Foto actual del pont de Sant Pere

EL TRENET

El Club Ferroviari de Terrassa neix quan un grup d'amics amants del tren decideixen reunir-se per parlar de la seva afició. Entre les seves activitats destaquen el maquetisme i la modelació. També compten amb una biblioteca especialitzada on poder trobar informació sobre màquines i trens de diferents èpoques.

Altres activitats que porten a terme són exposicions, trobades amb vaporistes i col·laboracions amb diferents institucions de la ciutat.

El club ferroviari en col·laboració amb l'Ajuntament de Terrassa, van decidir posar en marxa un petit ferrocarril a l'aire lliure. Situat al Parc de Vallparadís, el gran pulmó verd de la ciutat, és un dels elements més característics del parc. Va entrar en funcionament el febrer de 1995 quan es va inaugurar una primera fase de les obres del parc, tot i que en aquell moment només funcionava de manera limitada. Va ser el juny de 1996 quan es va inaugurar de manera oficial.

Es tracta d'un ferrocarril a l'aire lliure, a gran escala, que normalment es coneix com vapor viu o modelisme tripulat. El seu recorregut és d'uns 340 metres. Totes les seves locomotores (elèctriques i de vapor són una rèplica de les seves avantpassades), les matxixes, però més petites. A més de les diferents vies de l'estació, disposa d'onze agulles, un pot giratori, rotonda, dipòsit de locomotores i cotxeres-taller. També podem trobar una palanca de canvi d'agulles real, procedent de la zona franca de Barcelona.

Durant aquests anys de funcionament, el ferrocarril s'ha anat completant: s'han construït nous cotxers per a passatgers -un dels quals està preparat per poder passejar persones amb limitacions motrius- s'han adquirit noves locomotores i l'any 1999 es van inaugurar les noves cotxeres-taller.

Des de l'any 1996, el ferrocarril de Vallparadis cada dijous del curs escolar, d'octubre a juny, posa a disposició del PAME, Patronat Municipal d'Educació, les seves instal·lacions perquè els alumnes de les escoles puguin conèixer el tren en miniatura.

Des del seu inici, el ferrocarril de Vallparadis, ha constituït un gran atractiu del parc durant les diverses etapes de construcció, i encara avui, és un important centre d'interès.

El fet d'haver transportat al llarg de tot aquest temps més de cent mil persones ens ho demostra.

Foto actual del trenet

L'ESPANTAOCELLS

L'EspantaoCELLS és un ninot que es posa en un conreu per evitar l'aproximació dels ocells.

Era comú veure espantaoCELLS en el torrent de Vallparadís quan hi havia horts. Els pagesos feien ninots amb palla i els vestien amb roba vella i un barret. Els penjaven d'un pal i els clavaven a terra per evitar que els ocells es mengessin les llavors que ells havien plantat.

Generalment els espantaoCELLS eren personatges llètzjos i feien por ja que la seva missió era espantar. Però el nostre espantaoCELLS ni és llètzg ni fa por, tot el contrari, és un ninot amable, simpàtic, amic dels infants, que els vol apropar a la natura i vol ensenyar-los a respectar-la i tenir-ne cura.

El nostre espantaoCELLS, com tots els nens i les nenes, té un nom: es diu Ramon i és ell qui ens ensenyarà a cuidar tot allò que plantarem al nostre jardí i al nostre hort. Serà ell qui ens dirà el que hem de plantar, on ho hem de fer i com fer-ho. També ens ensenyarà quan i com hem de regar, quan i com hem de recollir els fruits del nostre hort i les flors del nostre jardí.

El nostre amic..., (l'espantaoCELLS), també té una història pròpia que ja us explicarà quan estiguem a l'escola.

Foto del nostre espantaoCELLS

EL MAS

Les paraules Masia i Mas fan referència al lloc de residència de la família i a les terres necessàries per a la seva subsistència.

Els primers masos, durant els segles XII i XIII, eren de dimensions reduïdes i l'explotació de les terres es limitava a l'ús familiar.

El pas del temps i les bones condicions del terreny van afavorir l'aparició de nous masos de dimensions més grans.

Gairebé totes les masies del terme municipal de Terrassa presentaven una distribució especial, característica de l'arquitectura del mas català del segle XVI, moment en què es va configurar aquesta tipologia.

Els espais que configuraven el mas eren: a la planta baixa trobàvem el vestíbul, una porta comunicava amb el celler i, en algunes ocasions, amb la quadra i el rebost. Al fons d'aquest vestíbul una escala donava accés al pis superior.

El mas de la Castellana

En un dels laterals del vestíbul es trobava la cuina de llar de foc amb cuscó i menjador. En aquest espai és on es desenvolupava la vida familiar.

A l'altra banda hi havia el menjador, amb armaris als angles i capçalera al mur utilitzada pels propietaris en ocasions molt especials.

L'espai del pis superior es distribuïa a partir d'una sala on s'accedia als dormitoris, normalment quatre, dos a cada banda.

Altres espais que es podien trobar eren els graners, assecadors i un dormitori pels treballadors temporers.

Les golfes eren utilitzades com a graners i com a assecadors. També eren utilitzades com a trasterres o colomars.

Les construccions annexes a l'edifici responien a les diferents activitats productives que es realitzaven en el mas i juntament amb les terres i el bestiar completaven el concepte d'aquesta edificació.

Terrassa ha conservat alguns masos: Mas Castell, el castell cartoixà va ser adquirit per Jofre Sentmenat l'any 1432 i fou en aquest any quan deixà de ser convent per ser residència de la família Sentmenat i més tard passà a ser masoveria.

Mas de la Castlania, edificat al començament del segle XIV per ordre de Blanca de Centelles: en aquest edifici que pertanyia a la quadra de Vallparadís hi havia una torre anomenada Torre d'en Bru.

Situat al carrer Serrano, actualment encara es conserva, destinant el seu ús com a habitatge.

Mas Adèi, actualment només dona nom al carrer on estava ubicat el mas.

EL PERQUÈ DEL NOM DE LA NOSTRA ESCOLA

Proposem que el nom de la nostra escola bressol sigui Vallparadís, ja que pel juliol de l'any 1910, un grup d'intel·lectuals i pares de famílies de Terrassa, inspirats per Joan Blongueras, van decidir la creació d'una escola moderna. L'home triat per dirigir-la fou Alexandre Galí.

L'escola Vallparadís va començar a funcionar a mitjans de setembre d'aquell any 1910. Aquesta escola es va instal·lar al primer pis d'una antiga fàbrica del carrer de Sant Antoni. El gran saló es dividí en dues grans aules clares, molt lluminoses, i l'escola disposava d'un pati vastíssim i d'un gran hort que donava al Torrent de Vallparadís del qual l'escola havia pres el nom.

Econòmicament estava regida pel Patronat d'Ensenyament de Terrassa.

El curs 1912-1913, Galí va ampliar l'escola i habilità la planta baixa de l'edifici amb un jardí d'infants. Com el mateix Galí deia: "Un Jardí d'Infants, però a la catalana, que emplenàvem amb el que el nostre folklore possereix per als petits".

La primera mestra d'aquest jardí d'infància fou la senyoreta Josefa Ferrera.

Alexandre Galí coneixia els nous mètodes pedagògics els quals introduí a l'escola, juntament amb els mètodes d'altres pedagogs com l'Eladi Forns molt influent en la vida cultural terrassense.

L'escola Vallparadís, primera temptativa pedagògica d'Alexandre Galí, fou un gran èxit, moral, pedagògic i social; una escola viva, on els infants eren feliços, estaven estretament vinculats amb llurs famílies i llur ambient natal. En el seu gran hort aprengien coneixements pràctics coneixent ells mateixos un petit bocinet de terra on veien germinar les plantes i créixer les flors. Lluny d'una disciplina dura, on s'induïa als infants a fer-se responsables dels seus actes i es mantenia una estreta relació amb les famílies d'aquests per poder millorar tots junts la manera d'educar els infants.

Per tots aquests antecedents històrics ens va agradar i omplir d'il·lusió poder donar aquest nom a la nostra escola.

CASA GERMAIN

L'any 1891, el senyor Joan Germain i Amat va fer construir al carrer Sant Valentí la casa principal, cinc cases de casal i una cotxeria.

Es tracta d'un àmbit de forma irregular on es distingeixen tres parts.

La primera es correspon amb la casa Germain: és un conjunt de dues edificacions. Una filera de cases amb una porxada d'accés a la casa principal. Aquesta, un edifici de planta rectangular de dos pisos d'alçada que col·locada contra una de les feixes del terreny fa de contrafort d'aquest. La casa que té accés pel costat nord, presenta a la banda sud un sistema d'arcades de punts rebaixats en la seva part superior. Per la situació al Parc i la seva característica d'arcada ha esdevingut una fita de l'espai del Torrent de Vallparadís.

El segon conjunt és industrial. Les naus són una barrera d'edificacions d'una planta de mides diferents que s'articulen mitjançant un passatge.

El tercer conjunt són les cases de casal que donen a Mas Adè.

Un dels elements més característics de la casa Germain és el jardí. La importància de les espècies vegetals existents estan en relació directa amb el parc.

De les espècies arbòries podem destacar dos exemplars de llledoner, l'arç i els xiprers.

Antiga Casa Germain

RECUIL DE FOTOS DE L'ANTIGA CASA GERMAIN

BIBLIOGRAFIA

VERDAGUER, J. (1996): Blanca de Centelles, Senyora del castell de Vallparadís i del Castell Palau de Terrassa. Dongs Terrassenques, 2, Ajuntament de Terrassa.

CARDÚS, S. (1954): El Castillo Cartuja de Vallparadís. Visión Histórica, Junta Municipal de Museos, Terrassa.

M.T. (2004-2005) La cartoixa de Sant Jaume de Vallparadís. Col·lecció Catàlegs del Museu de Terrassa.

D.À. “ El Castell Cartoixa de Vallparadís “, Quaderns del Museu. Museu de Terrassa. Terrassa, 1995.

M.T. (1997) Les Masies de Terrassa. Col·lecció Catàlegs del Museu de Terrassa.

AJUNTAMENT DE TERRASSA. Fonts Naturals del Terme de Terrassa.

Altres: Web Municipal de Terrassa. Terrassa.cat

AGRAÏMENTS

Per la seva paciència, el seu temps i la seva disposició, agraim sincerament la col·laboració del Sr. Joaquim Verdagué de l'Arxiu Històric de l'Ajuntament de Terrassa. Ens ha transmès el seu entusiasme per la història de la nostra ciutat.

- Sr. Joan Coma.
 - Normalització Lingüística de Terrassa.
 - Museu de Terrassa.
 - Museu Tèxtil de Terrassa.
 - Castell Cartoixa de Vallparadís.
 - Parc de Vallparadís - Ajuntament de Terrassa.
 - Arxiu Tobella.
 - Família Martí.
-

Ajuntament de Terrassa
Educació

